

„A pénz nem boldogít...” vagy mégis? – avagy az anyagi helyzet változásának kapcsolata a boldogsággal

NAGY SÁNDOR^{1*}, ÁDÁM SZILVIA², MÉSZÁROS VERONIKA³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központ,
Fizikai Tanszék, Szombathely, Magyarország

²Semmelweis Egyetem, Egészségügyi Közszolgálati Kar,
Egészségügyi Menedzserképző Központ, Budapest, Magyarország

³Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar,
Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék, Budapest,
Magyarország

(Beérkezett: 2020. augusztus 19.; elfogadva: 2021. december 29.)

Elméleti háttér: A boldogság fogalmi tisztázásának, valamint a boldogsággal összefüggő tényezők vizsgálatának a pozitív pszichológia viszonylag nagy figyelmet szentel. Jelen tanulmányunkban a jövedelmet, illetve az anyagi helyzet változását (romlás, javulás vagy konstans anyagi helyzet) helyezük fókuszba, és azt vizsgáljuk, hogy hogyan kapcsolódik a boldogsághoz. *Célkitűzésünk:* egyfelől annak tisztázása, hogy az anyagi helyzet változása összefüggésben van-e a boldogság szubjektív megítélésével. Továbbá annak elemzése, hogy az egyén jövedelme befolyásolja-e a kapcsolat természetét, tehát hogyan alakul az említett viszony magasabb, illetve alacsonyabb jövedelem mellett. *Módszerek:* Mintánkat a Hungarostudy 2013 vizsgálat 471 válaszadója alkotja, akik az általunk vizsgált – Életesemény Kérdőívben feltett, valamint jövedelemmel és boldogsággal kapcsolatos – kérdésekre hiánytalanul válaszoltak, és jövedelmük 2013-ban 50 000–145 999 Ft-os tartományba esett. *Eredmények:* Eredményeink azt mutatják, hogy azok, akik az elmúlt egy évre vetítve az anyagi helyzetük romlásáról számolnak be, kevésbé boldognak ítélik magukat azokhoz képest, akiknek javult, vagy nem változott az anyagi helyzete ($F(2, 468) = 18,640$; $p < 0,001$; $\eta^2 = 0,074$). Ez az eredmény nemtől, kortól, iskolázottságtól és a lakóhelytől független. A különböző jövedelemkategóriába tartozó emberek boldogságának mértéke azonos abban az esetben, ha nem változott az anyagi helyzetük ($F(1, 148) = 0,09$; $p = 0,771$; $\eta^2 = 0,001$); ám kevésbé boldognak ítélik magukat az alacsonyabb jövedelemkategóriába tartozók, ha anyagi helyzetük romlásáról számolnak be ($F(1, 288) = 6,39$; $p = 0,012$; $\eta^2 = 0,022$). *Következtetések:* Eredményeink felhívják a figyelmet arra, hogy az anyagi helyzet romlása – főképp alacsonyabb jövedelem mellett – hatást gyakorol az egyén által megélt boldogságra. Így prevenció célú lehet társadalmi szinten olyan értékek előtérbe helyezése az anyagi értékek mellett (vagy helyett), mint például a bizalom, a tolerancia vagy a hála, amelyek hosszabb távon is szavatolhatják a boldogság magasabb szintjét.

Kulcsszavak: boldogság, jövedelem, anyagi helyzet változása, Hungarostudy 2013

* Levelező szerző: Dr. Nagy Sándor, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központ, Fizikai Tanszék, 9700 Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4. E-mail: nagy.sandor@sek.elte.hu

1. Bevezetés

Az egyén aktuális anyagi helyzetének, illetve az anyagi helyzet változásának boldogságra gyakorolt hatása a mindennapi életben és a szakirodalomban is ellentmondásos. A „pénz” ellentmondásos szerepét már a közmondásokban is érzékelhetjük, hiszen egy jól ismert közmondás szerint például *„A pénz nem boldogít”*, ugyanakkor néhány változat szerint ezt a kijelentést további megállapítások követik, például *„..., csak segít elviselni a boldogtalanságot”*, vagy *„..., de nélküle nem boldogulsz”*, és *„..., de a pénztelenség boldogtallanná tesz”*.¹ A szakirodalom is hasonló kettősséget mutat az anyagi javak jótékony hatásának megítélésében. Habár a pénz és a boldogság pozitív irányú együttjárásának elképzelése már 1973-ban megdőlt (Easterlin, 1973), napjainkig számos vizsgálat tesz erőfeszítéseket azon tényezők feltárására, amelyek befolyásolják a két jelenség kapcsolatát (Frey & Stutzer, 2002; Stevenson & Wolfers, 2013).

Jelen tanulmány célja kettős. Egyfelől vizsgálja, hogy *„a pénz boldogít-e?”*. Tehát elemzi, hogy az anyagi helyzet változása (romlás, javulás vagy konstans állapot) különböző mértékű boldogsággal jellemezhető-e. Másfelől kitér arra, hogy az anyagi helyzet változása és a boldogság mértéke függ-e attól, hogy az egyén magasabb, illetve alacsonyabb jövedelemkategóriába sorolja-e magát. Tehát foglalkozik azzal, hogy hogyan hat a magasabb és az alacsonyabb jövedelemkategóriába tartozók boldogsággal kapcsolatos szubjektív megítélésére az, ha változik az anyagi helyzetük.

2. Elméleti háttér

2.1. A boldogság fogalmi áttekintése

A boldogság nehezen definiálható, sok összetevős fogalom. Az ókori, Arisztotelésztől származó felfogás szerint a boldogságnak két különböző minősége van: a *hedonikus* (élvezetkereső) és az *eudaimonikus* (értelemkereső) boldogság. Az előbbit a pozitív érzelmek megélésével és a negatív érzelmek visszaszorításával érheti el az egyén (Szondy & Martos, 2014), míg az utóbbit az élet értelmének keresése, az önismeret fejlesztése és a tevékeny élet jellemzi. A közelmúlt pozitív pszichológiai gondolkodói is ezt a kettős felosztást tekintették kiindulási alapnak (pl. Waterman, 1993), azonban egy újabb megközelítés szerint, amely leginkább a *flow* fogalmán alapul (Csikszentmihalyi, 1990), a boldogságnak létezik egy harmadik, az előzőktől különböző minősége is, az ún. áramlatkereső boldogság (*flow*).

¹ 194 közmondás. Letöltve: 2019. október 16-án: <https://hosnok.hu/penz/>

A szakirodalom a boldogságot gyakran a *szubjektív jóllét* (*subjective well-being*) ernyőfogalmának részeként tárgyalja (Szondy, 2007). Diener (1984) szubjektív jóllét definíciójában a boldogság más pozitív pszichológiai fogalmakkal – mint az elégedettség, érzelmi jóllét – alkot szorosan összefüggő egységet. Veenhoven (2011) elképzelése szerint pedig a boldogság a szubjektív jóllét egy olyan állapotaként írható le, amely jellemzi az egyén élvezetek elérésére való képességét. Seligman (2011) PERMA-modellje a boldogságot szintén a jóllét fogalmának keretében értelmezi. A PERMA-modell részei a betűk sorrendjében: pozitív érzelmek (*positive emotion*), elmélyülés (*engagement*), emberi kapcsolatok (*relationships*), értelem (*meaning*), eredmények (*accomplishment*). Az *elmélyülés* a *flow* élmény szinonimája, az értelem az értelemkereső boldogságot jelenti, az *eredmények* pedig azt az élményt jelöli, amelyet leginkább az elvégzett munka örömeiként tudunk leírni. Az *emberi kapcsolatok* és a *pozitív érzelmek* pedig a fogalom interperszonális jellegét fejezik ki. Seligman PERMA-modelljében mind az öt alkotóelemnek szerepe van a szubjektív jóllét megteremtésében, a boldogság a szubjektív jóllét kulcskomponense. A fent bemutatott elképzelésekből jól látható, hogy a boldogság és a szubjektív jóllét összefonódó konstruktumok; a boldogság egy olyan pozitív érzelem, amely hajtóerőt képvisel a szubjektív jóllét elérésére és fenntartására.

Így a továbbiakban a jövedelem és az anyagi helyzet változásának elemzése során mind a szubjektív jólléttel, mind a boldogsággal kapcsolatos kutatások eredményeit összegezzük, saját vizsgálatunk jobb szakirodalmi beágyazása érdekében.

2.2. A boldogság kapcsolata az anyagi helyzet változásával

A naiv elképzelés szerint az anyagi helyzet javulása a boldogság szintjének növekedésével jár. Ez azonban nem minden esetben igaz. Erre elsőként Easterlin (1973) hívta fel a figyelmet. Az effektus *Easterlin-paradoxon* néven híresült el. A paradoxon lényege, hogy a gazdasági növekedés nem, vagy nem szükségszerűen jár együtt az emberek boldogságérzetének növekedésével.

Az anyagi helyzet javulásának boldogsággal való összefüggését több tényező befolyásolhatja. Ha a meggazdagodás nagy összegű nyeresmény által következik be, a szakirodalmi vélemény viszonylag egyöntetű: a nyertesek nem lettek szignifikánsan boldogabbak. Ezt találta Brickman, Coates és Janoff-Bulman (1978) lottónyerteseket vizsgálva az Egyesült Államokban, és ezt erősítette meg Smith és Razzel (1975) brit totónyerteseket elemezve. A jelenség magyarázata az lehet, hogy az eseményt követően a nyertesek a hétköznapi pozitív történéseket már nem találták olyan örömtelien, mint korábban. Emellett társas kapcsolataik meglazulása és – sokszor – munka-

viszonyuk megszűnése miatt szubjektív jóllétük inkább csökkent, mint nőtt. Ezt a vonalat erősíti az is, hogy Luxemburgban és az Egyesült Államokban készült vizsgálatokból tudjuk, hogy az egyén tartós jövedelme szorosabb összefüggésben van a boldogsággal, mint az egyszeri jövedelemkiugrás (Bayer & Juessen, 2015; D’Ambrosio, Jäntti, & Lepinteur, 2020).

Továbbá úgy tűnik, hogy a szubjektív jóllét különböző mutatóiban bekövetkező azon változás, ami az anyagi helyzet változását követi, idővel el is halványodhat, sőt, akár el is tűnhet. Diener, Sandvik, Seidlitz és Diener (1993) egy tízéves, Egyesült Államokban készült longitudinális vizsgálat eredményeképpen megállapították, hogy a fizetésben beálló növekedés és csökkenés sem befolyásolta szignifikánsan a boldogságszintet a vizsgált időtartam alatt. Valamint egy négy évet felölelő német longitudinális kutatás eredménye szerint a jövedelem megemelkedése után az évek előrehaladásával a boldogság szintjének folyamatos csökkenése figyelhető meg (Di Tella, Haisken-DeNew, & MacCulloch, 2010). Így tehát az anyagi helyzet pozitív és negatív változása rövid távon igen, azonban hosszú távon kétséges, hogy kapcsolatban van a boldogság szubjektív megítélésével.

Végül az anyagi helyzet változásának boldogsággal mutatott viszonyát demográfiai tényezők is befolyásolhatják. A német társadalomban például a képzettség pozitív hatással bír, tehát magasabb iskolai végzettségűek körében az anyagi helyzet javulása jelentősebb összefüggést mutat a boldogsággal, mint alacsonyabb végzettségűek körében (FitzRoy, Nolan, Steinhardt, & Ulph, 2014). A képzettség pozitív hatását De Neve és Ward (2017) szintén kimutatta brit mintán, elsősorban férfiak körében. Ellenben FitzRoy és munkatársai (2014) szintén britek körében nem találtak nemi különbségeket a boldogság megítélésében. Továbbá a nemi különbségeket vizsgálva Boes és Winkelmann (2010) húsz év (1984–2004) egyszemélyes német háztartásainak adatait felhasználva azt találták, hogy férfiaknál a jövedelemnek az elégedetlenség elkerülésére van kedvező hatása, de nem hat az elégedettség növekedésére. Egyszemélyes német női háztartások vizsgálata során pedig körvonalazódott, hogy a jövedelem csak csekély szerepet játszik az általános elégedettség alakulásában. Tehát elmondhatjuk, hogy Boes és Winkelmann (2010), De Neve és Ward (2017), illetve FitzRoy és munkatársai (2014) ellentmondásos eredményeket kaptak vizsgálatukban az iskolázottság és a nemi különbségek tekintetében. Ezáltal úgy tűnik, érdekes kutatási kérdést kínál az iskolázottság és a nemi különbségek szerepének vizsgálata abból a szempontból, hogy hogyan hat az anyagi helyzet változása a boldogság megítélésére. Ezért első két hipotézisünk arra irányul, hogy elemezze az anyagi helyzet változásának boldogsággal való viszonyát, valamint megvizsgálja, hogy ezt a viszonyt befolyásolják-e különböző demográfiai tényezők.

2.3. Jövedelem, anyagihelyzet-változás és boldogság – avagy számít-e az, hogy „honnan indulunk”?

Az Easterlin-paradoxon egy további magyarázatát adhatja, hogy a boldogság megítélését nemcsak az anyagi helyzet változása, hanem az egyén jövedelme is befolyásolhatja. Hiszen a boldogság szubjektív megítélése szempontjából számíthat az, hogy valaki viszonylag alacsony jövedelemmel rendelkezik, és az anyagi helyzete ebből a pozícióból kezd el megváltozni. Vagy eleve magasabb bevétellel rendelkezik és az anyagi helyzet romlása vagy javulása innen indul. Ebben a fejezetben elsőként a jövedelem és a boldogság kapcsolatát elemezzük, majd áttekintjük, hogy a különböző jövedelemkategóriákból történő anyagihelyzet-változás hogyan hat a boldogságra.

A jövedelem és a boldogság közötti kapcsolat nem lineáris. Egy bizonyos jövedelemszint felett a boldogság nem nő tovább, sőt, csökkenő tendenciát mutat (Hajdu & Hajdu, 2013; Layard, Mayraz, & Nickell, 2008). Diener és munkatársai (1993) szerint a hatás gyengülése az adott társadalomban jelen lévő átlagos jövedelemszintnél következik be. Ennek megfelelően több szerző is azt találta, hogy a jövedelemszint alsó régiójában szignifikáns, pozitív irányú az összefüggés a boldogsággal, de a felsőbb jövedelmi kategóriákban az összefüggés halványul és eltűnik. Kahneman, Krueger, Schadke, Schwarz és Stone (2006) azt találták, hogy magas (> 90 000 \$) éves családi jövedelemmel rendelkezők kétszer akkora eséllyel vallják magukat nagyon boldognak, mint az alacsony (< 20 000 \$) családi jövedelemmel rendelkezők. Ugyanakkor a közepes (> 50 000 \$ és < 90 000 \$) és a magas (> 90 000 \$) jövedelműeknél közel ugyanakkora a nagymértékű boldogság valószínűsége. Tehát bizonyos jövedelemszintnél a boldogság elér egy plafonértéket, és nem nő tovább.

Mivel a jövedelem és a boldogság kapcsolata nem lineáris, ezért érdemes lehet megvizsgálni azt, hogy mi történik akkor, ha különböző jövedelmű emberek élik át az anyagi helyzetük romlását vagy javulását. A szakirodalmi eredmények ebben a tekintetben sem egységesek. Egyes vizsgálatokban arra jutnak, hogy az egyén jövedelmétől független az, hogy ilyen mértékben nő a szubjektív jólléte annak hatására, hogy anyagihelyzet-változás áll be az életében (Stevenson & Wolfers, 2013). Vannak azonban olyan vizsgálatok is, amelyek eredménye arra utal, hogy azok, akik eleve magasabb jövedelemkategóriába esnek, kevésbé élnek át kedvező irányú érzelmváltozást azokhoz képest, akiknek a jövedelme alacsonyabb (Mentzakis & Moro, 2009). Mentzakis és Moro (2009) brit panelvizsgálatának eredménye szerint a magasabb jövedelemkategóriába tartozó embereknek kisebb az esélye arra, hogy a szubjektív jóllétük növekedjen, az anyagi helyzetük pozitív változá-

sának következtében, azokhoz képest, akik alacsonyabb jövedelemkategóriába tartoznak. Jelen tanulmányunk harmadik és negyedik hipotézise ezeket a kérdéseket vizsgálja.

3. Hipotézisek

Vizsgálatunk során tehát négy hipotézist kívántunk megvizsgálni, amelyeket az elméleti háttérükkel együtt a következőkben ismertetünk.

H1: Szakirodalmi bevezetőnkben látható, hogy rövid távon az anyagi helyzet változása és a boldogság megítélése összefügg egymással (Di Tella és mtsai, 2010), tehát feltételezzük, hogy különböző mértékű boldogsággal jellemezhető az anyagi helyzetük javulásáról, az anyagi helyzetük romlásáról, illetve a konstans anyagi helyzetről beszámoló személyek. Várakozásaink szerint az anyagi helyzetük javulásáról beszámoló a legmagasabb, az anyagi helyzetük romlásáról beszámoló pedig a legalacsonyabb mértékű boldogságról számolnak majd be.

H2: Mivel a szakirodalmi adatok alapján ellentmondásos eredmények vannak arra vonatkozóan, hogy befolyásolják-e ezt a viszonyt a demográfiai tényezők (Boes & Winkelmann, 2010; De Neve & Ward, 2017; FitzRoy és mtsai, 2014; FitzRoy & Nolan, 2020), feltételezzük, hogy a boldogság szubjektív megítélésének különbsége az anyagi helyzet változásával függ össze, és ez a kapcsolat független olyan szociodemográfiai tényezőktől, mint a nem, az életkor, az iskolai végzettség vagy a lakóhely. Tehát a szociodemográfiai tényezők kontrollálása mellett az anyagi helyzet javulása, romlása, illetve konstans állapota továbbra is különböző mértékű boldogsággal jellemezhető.

H3: Emellett elemezzük Diener és munkatársai (1993), valamint Kahneman és munkatársai (2006) azon elképzelését, miszerint a társadalomban jelen lévő átlagos jövedelemszintig a boldogság szintje a jövedelem függvényében nő. Mivel jelen vizsgálatban a KSH² jövedelemtizedek alapján megállapított régióiból az alsó kettőbe tartozó embereket elemezzük, ezért feltételezzük, hogy a magasabb jövedelemkategóriába tartozók szubjektív boldogságszintje magasabb lesz, mint az alacsonyabb jövedelemkategóriába tartozóké.

H4: Végül együtt vizsgáljuk az anyagi helyzet változását és az önbevallott jövedelmet, az olvasott tanulmányok között fennálló ellentétre fókuszálva. Hiszen van olyan tanulmány, amelynek szerzői arra jutottak, hogy a

---

² KSH, *Egy főre jutó munkajövedelem jövedelmi tizedek szerint (2010–2019)*. Letöltve: 2021. október 31-én: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zhc045.html

jövedelem nem tesz különbséget, így az anyagi helyzet javulása alacsonyabb és magasabb jövedelműek körében is azonos mértékű változást eredményez a szubjektív jóllétben (Stevenson & Wolfers, 2013). Ezzel szemben több tanulmányban is elemzik, hogy az egyén jövedelme szerepet játszik abban, hogy anyagi helyzet változása esetén mennyire érzi magát boldognak (Frey & Stutzer, 2002; Mentzakis & Moro, 2009), ezért tanulmányunkban feltételezzük, hogy azok közül, akiknek romlott az anyagi helyzete, azoknak magasabb a boldogságszintje, akik a magasabb jövedelemkategóriába tartoznak.

4. Módszer

4.1. Minta és eljárás

Vizsgálatunkban a Hungarostudy 2013 mintáját elemeztük. Az eredeti mintát 2000 fő, magyar állampolgárságú, 18 év feletti személy alkotja, akik az országos településhálózatot és a szociodemográfiai mutatókat arányosan reprezentálják. Az elsődleges mintavételi egységek a települések (T-STAR adatbázis), a másodlagos mintavételi egységek a megfelelő életkorú személyek voltak (KEKKH 2009-es címadatbázis) (Susánszky & Székely, 2013).

A felmérésben összesen 190 kérdező vett részt (Susánszky & Székely, 2013), akik az ún. PAPI módszerrel gyűjtötték az adatokat. A kérdezőket az Ipsos Média-, Reklám-, Piac- és Véleménykutató Zrt. instruktoraik vezették. A felmérés hat különböző kérdőívet személyes interjúval és önkitöltős eljárással vették fel. A Hungarostudy 2013 másodelemzésének etikai engedélyszáma a Károli Gáspár Református Egyetemen: 11/2020/P/ET.

Elemzéseinkbe 471 személyt vontunk be. Ők azok, akik válaszoltak a boldogságot, az anyagi helyzet változását és a nettó jövedelmet felmérő kérdésre is, emellett jövedelmük az 50 000–145 999 Ft közötti intervallumba esett (ld. lentebb). A mintánkat többségében nők (290 fő, 61,6%), illetve vidéken élők alkotják (387 fő, 82,2%). Emellett válaszadóink jellemzően az idősebb, 60–69 éves (101 fő, 21,4%), illetve az 50–59 éves (86 fő, 18,3%) korosztályból kerültek ki (1. táblázat).

4.2. Mérőeszközök

A jövedelem hatásának pontos kimutatásához – a boldogság és az anyagi helyzet változása vonatkozásában – sokkal több adatra volna szükség, ezért jelen tanulmány csak arra vállalkozik, hogy az önbevalláson alapuló jövedelem hatását elemezze.

A jövedelemre vonatkozó kérdés így szól: „Átlagosan mennyi az Ön havi nettó személyes jövedelme, tehát mennyi az a személyes jövedelme, amit az adók és járulékok levonása után havonta kézhez kap?” A válaszadók erre pontos választ adhattak, kihagyhatták vagy megtagadhatták a válaszadást. A jövedelem nagyságában két érintkező, nem túl széles intervallum kijelölésével létrejött az „alsó” és a „felső” jövedelmi kategória. Az intervallumok érintkezési pontját az határozta meg, hogy 2013-ban a minimálbér 98 000 Ft volt³. Az eredmények megbízhatóságának növelése, valamint az objektívebb következtetések levonása érdekében az intervallumok szélességét 48 000 Ft-ban határoztuk meg. Az alsó jövedelemkategória alsó határát 50 000 Ft-ban, a felső jövedelemkategória felső határát pedig 145 999 Ft-ban állapítottuk meg. A Jövedelemkategóriák szélességét annak érdekében határoztuk meg így, hogy az egy intervallumba eső személyek a jövedelem szempontjából minél homogénebb csoportot képezzenek.

Az anyagi helyzet változására vonatkozó két kérdés az *Életesemény Kérdőív* (Rahe & Tolles, 2002; Rózsa és mtsai, 2005) részét képezi a Hungarostudy 2013-ban. A kérdőív jelen vizsgálatban használt változata 20 tételt tartalmaz. A tételek megítélése igen (1) / nem (0) válaszadással történik. A kérdőív instrukciója a következő: „Most felsorolok néhány eseményt. Kérem, mindegyikről mondja meg, hogy megtörténtek-e Önnel az elmúlt év során?”; a 17. és 18. tétel pedig így hangzik: „anyagi helyzet romlása” és „anyagi helyzet javulása”.

A vizsgálatban a boldogság mértékét egy tétellel mérték, amelyhez a vonatkozó kérdés és az instrukció így hangzott: „Egészsében véve mennyire tartja boldognak saját magát? Kérem, ismét 1 és 10 közötti számmal osztályozzon. A 10-es azt jelenti, hogy Ön teljesen boldognak tartja magát, az 1-es pedig azt, hogy teljesen boldogtalannak!”

4.3. Statisztikai elemzések

Hipotéziseink elemzésére egy- és többszemponyos varianciaanalízist, valamint kovarianciaanalízist használtunk. A szignifikanciaszintet pontos értékkel jelöltük. Az elemzéseket az SPSS 27-es programcsomaggal végeztük el.

---

³ KSH, *minimálbérek* (1992–). Letöltve: 2021. július 24-én: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qli041.html

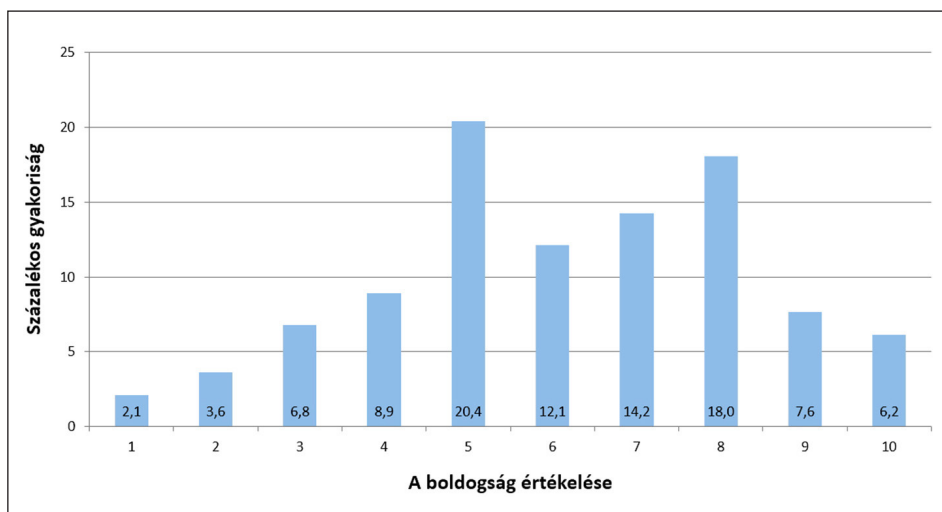
5. Eredmények

5.1. A vizsgálat leíró adatai

Az átlagos havi nettó jövedelem átlaga 90 597 Ft, szórása 23 383 Ft, mediánja pedig 90 000 Ft volt. A résztvevők havi nettó jövedelmét az 50 000 Ft – 145 999 Ft közötti tartományban határoztuk meg.

Az anyagi helyzete romlásáról a résztvevők 61,6%-a ($n = 290$), javulásáról 6,6%-a ($n = 31$) számolt be, míg önbevallása alapján a megkérdezettek 31,9%-ának ($n = 150$) anyagi helyzete nem változott a vizsgálatot megelőző egy évben.

A boldogságra vonatkozó válaszok eloszlása az 1. ábrán látható. A boldogságértékek átlaga 6,1, szórása 2,19, mediánja pedig 6.

1. ábra. A teljes minta ($n = 471$) boldogsághisztogramja

Az 1. táblázat összefoglalja a minta főbb szociodemográfiai paramétereit az anyagi helyzet változásának függvényében.

1. táblázat. A teljes minta főbb szociodemográfiai jellemzői az anyagi helyzet változásának függvényében

Változók		n (%)	Az anyagi helyzet változása		
			romlott n (%)	nem változott n (%)	javult n (%)
Teljes minta		471 (100%)	290 (61,6%)	150 (31,9%)	31 (6,6%)
Nem	férfi	181 (38,4%)	108 (59,7%)	60 (33,2%)	13 (7,2%)
	nő	290 (61,6%)	182 (62,8%)	90 (31,0%)	18 (6,2%)
Életkor (év)	18–29	49 (10,4%)	17 (34,7%)	23 (46,9%)	9 (18,4%)
	30–39	84 (17,8%)	52 (61,9%)	24 (28,6%)	8 (9,5%)
	40–49	72 (15,3%)	44 (61,1%)	24 (33,3%)	4 (5,6%)
	50–59	86 (18,3%)	65 (75,6%)	19 (22,1%)	2 (2,3%)
	60–69	101 (21,4%)	66 (65,4%)	29 (28,7%)	6 (6,0%)
	70–89	79 (16,8%)	46 (58,2%)	31 (39,2%)	2 (2,5%)
Lakóhely	Budapest	84 (17,8%)	52 (61,9%)	27 (32,1%)	5 (6,0%)
	vidék	387 (82,2%)	238 (61,5%)	123 (31,8%)	26 (6,7%)
Iskolai végzettség	legfeljebb középfokú	404 (85,8%)	261 (64,6%)	115 (28,5%)	28 (6,9%)
	főiskolai / egyetemi diploma	66 (14,0%)	29 (43,9%)	34 (51,5%)	3 (4,6%)
Nettó jövedelem (Ft)	50 000–97 999	298 (63,3%)	197 (66,1%)	84 (28,2%)	17 (5,7%)
	98 000–145 999	173 (36,7%)	93 (53,8%)	66 (38,2%)	14 (8,1%)

5.2. A hipotézisek tesztelése

Első hipotézisünkben azt feltételeztük, hogy különböző mértékű boldogság átlagértékkel jellemezhetőek azok, akik az anyagi helyzetük javulásáról, az anyagi helyzetük romlásáról vagy arról számolnak be, hogy nem változott az anyagi helyzetük. Hipotézisünk ellenőrzésére egyszempontos varianciaanalízist alkalmaztunk, amely szignifikáns eredményt hozott ($F(2, 468) =$

18,640; $p < 0,001$; $\eta^2 = 0,074$). Az η^2 -érték alapján az anyagi helyzet változása a boldogságszint varianciájának 7,4%-át magyarázza. Ezt követően a csoportokat összehasonlító Bonferroni-utóelemzést futtattunk le, amely szignifikáns különbséget jelzett az anyagi helyzet romlásáról beszámoló csoport és azok között, akiknek nem változott az anyagi helyzete. Továbbá szignifikáns különbség mutatkozott az anyagi helyzete romlásáról és az anyagi helyzete javulásáról beszámolóok között is. Azonban az anyagi helyzet javulása nem mutatott szignifikáns különbséget a konstans anyagi helyzethez képest a boldogság tekintetében. Az átlagok elemzése alapján elmondható, hogy az anyagi helyzet romlásáról beszámolóok alacsonyabb boldogság átlagot mutatnak ($M = 5,69$; $SD = 2,19$), mint a konstans anyagi helyzetéről ($M = 6,73$; $SD = 2,03$), illetve az anyagi helyzet javulásáról ($M = 7,48$; $SD = 1,79$) számot adó csoportok. Az eredmények alapján hipotézisünk részben teljesült, hiszen az anyagi helyzet romlása a másik két csoporthoz képest a boldogság mértékének csökkenésével járt. Az anyagi helyzet javulása viszont nem hozott jelentős különbséget a konstans anyagi helyzethez képest.

Második hipotézisünkben azt vizsgáltuk, hogy a boldogság átlagértékek függetlenek-e olyan szociodemográfiai tényezőktől, mint a nem, az életkor, az iskolai végzettség vagy a lakóhely. Tehát a szociodemográfiai tényezők kontrollálása mellett az anyagi helyzet romlása továbbra is alacsonyabb szubjektív boldogság átlagértékkel jellemezhető-e az anyagi helyzet javuláshoz, illetve a konstans anyagi helyzethez képest. Ennek elemzésére az életkor esetében kovarianciaelemzést; a nem, az iskolai végzettség és a lakóhely esetében pedig, kétszemponos varianciaelemzést futtattunk. A varianciaanalízisben az egyik szempont mindig az anyagi helyzet változása, a másik szempont pedig a kontrollálandó változók (nem, iskolai végzettség, lakóhely) egyike volt.

Az életkor esetében a kovarianciaelemzés szignifikáns eredményt mutatott, az anyagi helyzet változásának főhatása megmaradt, emellett az életkor főhatása is szignifikáns, azonban a két változó nincs szignifikáns interakcióban egymással, így az anyagi helyzet változása az életkortól függetlenül önálló hatást gyakorol a boldogság alakulására.

A nem és az anyagi helyzet változásának együttes elemzése során a kétszemponos varianciaelemzés szintén szignifikáns eredményt hozott, ahol az anyagi helyzet változásának volt, a nemnek viszont nem volt szignifikáns főhatása. A két változó ebben az esetben sem mutatott szignifikáns interakciót egymással.

Az iskolai végzettség és a lakóhely vizsgálata hasonló mintázatot mutatott az eredmények tekintetében. A kétszemponos varianciaanalízis mindkét esetben szignifikáns eredményt hozott, ugyanakkor az iskolai végzettségnek és a lakóhelynek sem szignifikáns főhatása, sem szignifikáns interakciós hatása nincs. Az anyagi helyzet változásának szignifikáns főhatása pedig mindkét modell esetében megmaradt (ld. 2. táblázat).

Második hipotézisünk vizsgálatának eredményeként tehát elmondható, hogy boldogság átlagértékében életkortól, iskolai végzettségtől, lakóhelytől és nemtől függetlenül különbség van az anyagi helyzet romlásáról beszámoló és a másik két csoport között. Az anyagi helyzet javulásáról beszámoló átlaga viszont nem különbözik a konstans anyagi helyzetről beszámolóktól.

Harmadik hipotézisünkben azokat elemeztük, akiknek nem változott az anyagi helyzete ($n = 150$). Feltételeztük, hogy a boldogság átlagértéke magasabb a magasabb jövedelemkategóriába tartozók körében. Az egyszempontos varianciaanalízis nem mutatott szignifikáns különbséget a csoportok között, így a hipotézist elvetjük ($F(1, 148) = 0,09; p = 0,771; \eta^2 = 0,001$; alacsony jövedelemkategória: $M = 6,69, SD = 2,28$; magas jövedelemkategória: $M = 6,79; SD = 1,67$). Nincs tehát különbség a boldogság szubjektív megítélésében azok között a magasabb és az alacsonyabb jövedelemkategóriába tartozó emberek között, akik konstans anyagi helyzetről számolnak be az elmúlt egy évre vonatkozóan.

Végül utolsó, *negyedik hipotézisünkben* azokat elemeztük, akik a kérdőívben úgy válaszoltak, hogy romlott az anyagi helyzetük ($n = 290$). Az előző hipotézissel összhangba itt is azt feltételeztük, hogy azoknál lesz magasabb a boldogság átlagértéke, akik magasabb jövedelemkategóriába tartozónak vallják magukat. Az egyszempontos varianciaanalízisünk eredménye ezt alátámasztotta: a jövedelemkategóriának szignifikáns főhatása van a boldogság átlagértékére ($F(1, 288) = 6,39; p = 0,012; \eta^2 = 0,022$). A magasabb jövedelemkategóriába tartozók boldogabbnak tartják magukat ($M = 6,16; SD = 2,217$), mint azok, akik alacsonyabb jövedelemkategóriába esnek ($M = 5,47; SD = 2,06$). A második hipotézisnél említett demográfiai tényezőket kontrollálva, a modell szignifikanciája megmarad, ha az életkort kovariánsként elemezzük. Tendenciaszintű különbséget mutat, ha a nem, az iskolai végzettség vagy a lakóhely hatását kétszempontos varianciaanalízisekkel teszteljük. A jövedelemkategória főhatása a nem kontrollálása esetén szignifikáns marad; az életkor és a lakóhely kontrollálása mellett tendenciaszintűre csökken; az iskolai végzettséget kontrollálva pedig elveszik (ld. 2. táblázat). Tehát az anyagi helyzet romlása esetében a boldogság átlagértékére az önbeválláson alapuló jövedelemnek szignifikáns főhatása van, amely az életkor, a nem és a lakóhely kontrollálása mellett is szignifikáns vagy tendenciaszintű marad. Az eredményekből így megállapítható, hogy a biológiai nem nem befolyásolja azt, hogy anyagi helyzet romlása esetén az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők alacsonyabb boldogságszintről számolnak be. Azonban az életkor, a fővárosi, illetve vidéki életmód és az iskolai végzettség bevonásával a jövedelemkategória és a boldogság közötti összefüggés gyengül. Emellett lényeges még megemlíteni, hogy az életkor is összefügg a boldogság megítélésével, azonban a jövedelemkategória és az

életkor egymástól független tényezőként jellemzik a boldogság mértékét, így a jövedelem mértéke a boldogság megítélésével önmagában is összefügg.

2. táblázat. A második és negyedik hipotézisben futtatott variancia- és kovarianciaanalízisek a szociodemográfiai tényezők kontrollálására

Az elemzésbe bevont szocio-demográfiai tényezők	A teljes modell		Az anyagi helyzet változásának főhatása			A szociodemográfiai tényező főhatása			Interakciós hatás			
	F(5, 465)	p	η^2	F(2, 465)	p	η^2	F(2, 465)	p	η^2	F(2, 465)	p	η^2
Második hipotézis	12,19	<0,001	11,5%	4,60	0,010	2,0%	11,41	<0,001	2,4%	0,97	0,380	0,4%
Életkor	7,78	<0,001	7,5%	17,49	<0,001	7%	1,16	0,283	0,2%	0,48	0,627	0,2%
Nem	8,71	<0,001	8,6%	6,46	0,002	2,7%	0,15	0,703	0%	0,84	0,431	0,4%
Iskolai végzettség	7,53	<0,001	7,5%	8,86	<0,001	3,1%	0,28	0,596	0,1%	0,91	0,816	0,1%
Lakóhely												
Negyedik hipotézis	A teljes modell		A jövedelem mértékének főhatása			A szociodemográfiai tényező főhatása			Interakciós hatás			
	F(3, 286)	p	η^2	F(1, 288)	p	η^2	F(1, 288)	p	η^2	F(1, 288)	p	η^2
Életkor	4,31	<0,001	4,0%	3,6	0,059	1,2%	6,43	0,012	2,2%	1,61	0,204	0,6%
Nem	2,31	0,077	2,4%	5,35	0,021	1,8%	0,15	0,703	0,1%	0,25	0,616	0,1%
Iskolai végzettség	2,43	0,066	2,5%	0,89	0,346	0,3%	0,84	0,359	0,3	0,29	0,593	0,1%
Lakóhely	2,17	0,091	2,6%	2,97	0,086	1,0%	0,03	0,869	0%	0,17	0,677	0,1%

6. Megbeszélés

Tanulmányunk célja egyfelől az anyagi helyzet változása és a boldogság összefüggéseinek vizsgálata volt, másfelől célul tűzte ki a jövedelem, az anyagi helyzet változása és a boldogság kapcsolatának együttes elemzését is a Hungarostudy 2013 kutatás reprezentatív mintáján. Részletesen vizsgálat tárgyává téve ezzel azt, hogy a boldogság szubjektív megítélése hogyan alakul magasabb és alacsonyabb jövedelem esetén; valamint konstans, illetve romló anyagi helyzet mellett. A téma relevanciáját egyfelől az adja, hogy az anyagi helyzet változása és a boldogság vizsgálatával kapcsolatosan különböző társadalmakban más és más tapasztalatok születtek (Boes & Winkelmann, 2010; De Neve & Ward, 2017; Easterlin, 1973; Fitzroy és mtsai, 2014; Layard és mtsai, 2008). Emellett magyar nyelven erre irányuló kutatást nem találtunk. Másfelől a szakirodalom azzal kapcsolatban sem foglal állást egyértelműen, hogy az egyén jövedelme milyen hatást gyakorol a boldogság megítélésére (Frey & Stutzer, 2002; Mentzakis & Moro, 2009; Stevenson & Wolfers, 2013). Ezen indokok figyelembevételével szerettük volna tapasztalatainkat egy reprezentatív kutatásból származó magyar mintán is ismertetni.

Hipotéziseink páronként alkotnak egy-egy egységet, ezért a diszkussziót is ennek megfelelően építjük fel. Az első két hipotézis keretében azt vizsgáltuk, hogy kimutatható-e az az – első ránézésre egyszerűnek tűnő – összefüggés, miszerint akinek javul az anyagi helyzete, az boldogabb, akinek pedig romlik az anyagi helyzete, az boldogtalanabb azokhoz képest, akinek nem változott az anyagi helyzete az elmúlt időszakban (egy évben). Mivel a bevezetésben leírtak szerint ez az összefüggés közel sem egyértelmű (pl. Layard és mtsai, 2008), elsőként ezt elemeztük részletesebben. Eredményeink azt mutatták, hogy az anyagi helyzet romlásáról beszámoló emberek mind a konstans anyagi helyzetről, mind pedig az anyagi helyzetük javulásáról beszámolókhöz képest alacsonyabb szubjektív boldogságszintet mutatnak. Azonban nem volt különbség az anyagi helyzetük javulásáról és a konstans anyagi helyzetről beszámolók között. Utóbbi eredményünk egybeesik Boes és Winkelmann (2010) állításaival, miszerint az anyagi helyzet javulása inkább az elégedetlenség érzésének elkerülését támogatja, mintsem az elégedettség növekedését. Ez pedig arra enged következtetni, hogy a negatív érzelmek alakulásának tanulmányozása az anyagi helyzet változásának viszonylatában lényeges jövőbeli kutatási terület lehet.

Továbbá megállapítottuk azt, hogy ez a hatás az életkortól, a nemtől, az iskolázottságtól és a lakóhelytől is független. Ugyan az anyagi helyzet változása által a boldogság varianciájából megmagyarázott arány mindössze 2-7% körül mozog, ez az eredmény mégis azt mutatja, hogy érdemes odafigyelni azokra, akik úgy érzékelik, hogy az elmúlt időszak számukra az anyagi helyzet romlását hozta.

A képet tovább finomították a harmadik és a negyedik hipotézisünk vizsgálatával kapott eredményeink, amelyek szintén kiemelték az anyagi helyzet romlásának jelentőségét a boldogság megítélésének szempontjából. Vizsgálatunk kimutatta, hogy az emberek szubjektív boldogságérzetében nem tesz különbséget az, hogy alacsonyabb vagy magasabb jövedelemkategóriába tartoznak akkor, ha az elmúlt egy évben nem változott az anyagi helyzetük. Azonban a boldogságérzet alacsonyabb szintjével jár, ha romlik az anyagi helyzetük és még alacsonyabb jövedelemkategóriába is tartoznak. Ez több kutatással is összecseng (Frey & Stutzer, 2002; Mentzakis & Moro, 2009). A jelenség magyarázata pedig az lehet, hogy az anyagi helyzet változása és a boldogság között nem lineáris a kapcsolat. Azok körében, akik eleve alacsonyabb jövedelemmel rendelkeznek, és még veszítenek is ebből, jóval intenzívebb boldogságcsökkenés következhet be, mint azok körében, akik kedvezőbb jövedelemmel rendelkeznek, és innen kerülnek egy rosszabb anyagi helyzetbe (Diener és mtsai, 1993).

Eredményeink bemutatása azonban nem lehet teljes a vizsgálat korlátaiban és erősségeinek elemzése nélkül. A vizsgált változók közül a boldogságszint és az anyagi helyzetben bekövetkezett változás megítélése is meg lehetőségen szubjektívnek tekinthető. Az utóbbinál a kérdés a kérdőívben arra vonatkozott, hogy az utóbbi egy évben történt-e változás. Ebben az esetben az időtartam befolyásolhatja a boldogságszintekben bekövetkező változás mértékét. Egy év elegendő lehet ahhoz, hogy hozzászokjon anyagi helyzete akár pozitív, akár negatív irányú változásához. Jogosnak tűnik tehát a felvetés, hogy vajon az anyagi helyzet milyen mértékű változásánál értékeli úgy az egyén, hogy tényleg megváltozott az anyagi helyzete. Feltehető, hogy ennek megítélésében éppen a szubjektív jóllétnek – és a boldogságszintnek – is jelentősége van. Azaz előfordulhat, hogy például akkor értékeli valaki az anyagi helyzetét romlónak, ha boldogtalanabb lett tőle, így tehát nem zárható ki a körkörös okság.

További korlátnak tekinthető, hogy a Hungarostudy 2013 vizsgálatban a boldogságot egy nagyon hosszú kérdéssorba ágyazva mindössze egyetlen kérdéssel mérték. A többoldalas kérdőívcsomagok kitöltése során megfigyelhető, hogy a vizsgálati személyek figyelme lankad, ami elhamarkodott, hamis válaszokhoz is vezethet. Az aktuális állapot mellett az egyén számára érzékeny témák megválaszolása – épp érzékenységük miatt – tovább torzulhat. A jövedelem pedig sokak számára ilyen lehet. Így a téma pontosítása érdekében javasolható például a rövidebb kérdéssor felvétele, valamint a boldogság mérésére egy tétel helyett, egy teljes mérőeszköz használata. Ilyen mérőeszköz lehet például a Boldogság Orientáció Skála, amely az élvezetkereső, az áramlatkereső és az értelemkereső boldogság vizsgálatára egyaránt alkalmas (Szondy & Martos, 2014). Így a jövedelem, valamint az anyagi helyzet változása kapcsán is pontosabb eredmények nyerhetők vele a boldogságra vonatkozóan. Emellett fontos kiemelni, hogy

a válaszadók száma nem tette lehetővé, hogy a jövedelemszinteket kellően differenciálni tudjuk. A két jövedelmi csoport egyrészt érintkezik egymással a 98 000 Ft-os értéknél, másrészt mindkettő terjedelme 48 000 Ft. A jövőbeni kutatásokra tekintettel talán célravezetőbb lenne akár kisebb mintaméret elfogadása mellett, kisebb terjedelmű és egymástól távolabb eső jövedelmi kategóriákat vizsgálni. Megjegyezzük, hogy az „anyagi helyzet javult” csoportot a válaszadók kis száma miatt már így sem tudtuk differenciálni a jövedelem szerint.

A korlátok mellett viszont a tanulmány egyik erőssége abban rejlik, hogy az általunk vizsgált kérdések egy nagyobb, reprezentatív vizsgálat részeként a kérdőívcsomag különböző pontjain voltak elhelyezve, így válaszadáskor valószínűsíthetően az egyik kérdés a másikra adott választ kevésbé befolyásolhatta. Emellett az is fontos erény, hogy az érdeemben válaszolók száma a legtöbb esetben elegendően nagy volt annak biztosításához, hogy az alapvető kérdést – miszerint az anyagi helyzet változása lényeges befolyással van-e a boldogságszintre –, meg tudtuk vizsgálni mindkét nemben, és a képet árnyalni tudtuk a jövedelemszint szerint is.

Összegezve a kapottakat, a jelen vizsgálat eredményei felhívják a figyelmet az anyagi helyzet romlásának és a boldogság szubjektív megítélésének kapcsolatára, valamint arra, hogy az anyagi helyzet romlása nemtől, iskolázottságtól, kortól és lakóhelytől függetlenül kihat a boldogság megítélésére. Az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők rosszabb helyzetben vannak ebből a szempontból, ha a közelmúltban romlott az anyagi helyzetük. Nincs azonban különbség a boldogságot tekintve akkor, ha anyagi helyzet nem változott. Az anyagi helyzet romlása tehát jelentős tényező lehet a boldogság megítélése szempontjából. Így prevenció célú lehet, ha az anyagi jólét vég nélküli hajszolása helyett (vagy mellett), olyan értékek, tevékenységek és tulajdonságok beépülését segítjük a társadalmunk tagjaiba, amelyek magas boldogságszintet biztosítanak hosszú távra is. Erre példa a bizalom, a tolerancia, a hála, az optimizmus, a humorérzék, a segítségnyújtás, az előzékenység, a nyugodtság vagy éppen a kiegyensúlyozottság. E törekvésre kiváló lehetőséget nyújtanak az olyan pozitív pszichológiai módszerek, mint a pozitív cselekvések listázása, az asszertív kommunikáció tanulása vagy a hálanapló vezetése (Nagy, 2019).

Irodalom

- Bayer, C., & Juessen, F. (2015). Happiness and the persistence of income shocks. *American Economic Journal: Macroeconomics*, 7(4), 160–187.
- Boes, S., & Winkelmann, R. (2010). The effect of income on general life satisfaction and dissatisfaction. *Social Indicators Research*, 95, 111–128.
- Brickman, P., Coates, D., & Janoff-Bulman, R. (1978). Lottery winners and accident victims: Is happiness relative? *Journal of Personality and Social Psychology*, 38(8), 917–927.

- Csikszentmihályi, M. (1990). *Flow – Az áramlat: A tökéletes élmény pszichológiája*. Budapest: Akadémiai Kiadó
- D’Ambrosio, C., Jäntti, M., & Lepinteur, A. (2020). Money and happiness: Income, wealth and subjective well-being. *Social Indicators Research*, 148(1), 47–66.
- De Neve, J. E., & Ward, G. (2017). Does work make you happy? Evidence from the world happiness report. *Harvard Business Review*, 4, 1–7.
- De Neve, J. E., Ward, G., De Keulenaer, F., Van Landeghem, B., Kavetsos, G., & Norton, M. (2014). Individual experience of positive and negative growth is asymmetric: global evidence using subjective wellbeing data. LSE Centre for economic performance discussion paper no. 1304. Letöltve: 2021. 07. 24-én: <https://direct.mit.edu/rest/article-abstract/100/2/362/58456/The-Asymmetric-Experience-of-Positive-and-Negative>
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542–575.
- Diener, E., Sandvik, E., Seidlitz, L., & Diener, M. (1993). The relationship between income and subjective well-being: relative or absolute? *Social Indicators Research*, 28, 195–223.
- Di Tella, R., Haisken-DeNew, J., & MacCulloch, R. (2010). Happiness adaptation to income and to status in an individual panel. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 76, 834–852.
- Easterlin, R. A. (1973). Does money buy happiness? *Public Interest*, 30, 3–10.
- FitzRoy, F. R., Nolan, M. A., Steinhardt, M. F., & Ulph, D. (2014). Testing the tunnel effect: comparison, age and happiness UK and German panels. *IZA Journal of European Labor Studies*, 3(24), <https://doi.org/10.1186/2193-9012-3-24>
- Frey, B. S., & Stutzer, A. (2002). What can economists learn from happiness research? *Journal of Economic Literature*, 40(2), 402–435.
- Hajdu, T., & Hajdu, G. (2013). Szubjektív jóllét és anyagi helyzet: A kvantilis regresszió és az általánosított ordered probit modell eredményeinek összehasonlítása a standard-elemzési módszerekkel. *IEHAS Discussion Papers, MT-DP-2013/28*. Budapest: Hungarian Academy of Sciences, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies. Letöltve: 2021. 07. 24-én: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/108308/1/MTDP1328.pdf>
- Kahneman, D., Krueger, A. B., Schacke, D., Schwarz, N., & Stone, A. A. (2006). Would you be happier if you were richer? A focusing illusion. *Science*, 312, 1908–1910.
- Layard, R., Mayraz, G., & Nickell, S. J. (2008). The marginal utility of income. *Journal of Public Economics*, 92, 1846–1857.
- Mentzakis, E., & Moro, M. (2009). The poor, the rich and the happy: Exploring the link between income and subjective well-being. *Journal of Socio-Economics*, 38, 147–158.
- Nagy, H. (2019). *A pozitív pszichológia alkalmazása a klinikai és egészségpszichológiában*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó
- Rózsa, S., Kő, N., Csoboth, Cs., Purebl, Gy., Beöthy-Molnár, A., Szevik I., et al. (2005). Sressz és megküzdés. A Rahe-féle Rövidített Stressz és Megküzdés Kérdőívvel szerzett hazai eredmények ismertetése. *Mentálhigiéne és Pszichoszomatika*, 6(4), 275–294.
- Rahe, R. H., & Tolles, R. L. (2002). The Brief Stress and Coping Inventory: A useful stress management instrument. *International Journal of Stress Management*, 9(2), 61–70.
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. New York, NY, US: Free Press
- Smith, S., & Razzell, P. (1975). *The pools winners*. London: Caliban Books
- Stevenson, B., & Wolfers, J. (2013). Subjective well-being and income: Is there any evidence of satiation? *American Economic Review*, 103(3), 598–604.
- Susánszky, É., & Székely, A. (2013). A Hungarostudy 2013 felmérés módszertana. In É. Susánszky, & Zs. Szántó (szerk.), *Magyar Lelkiállapot 2013*. (13–21). Budapest: Semmelweis Kiadó

- Szondy, M. (2007). Anyagi helyzet és boldogság: Kapcsolat individuális és nemzetközi szinten. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 8(4), 291–307.
- Szondy, M., & Martos, T. (2014). A boldogság három arca: a Boldogság Orientáció Skála magyar változatának validálása. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 15(3), 229–243.
- Veenhoven, R. (2011). Happiness: Also known as 'life-satisfaction' and 'subjective well-being'. In K. C. Land, A. C. Michalos, & M. J. Sirgy (Eds.), *Handbook of Social Indicators and Quality of Life Research* (63–77). Dordrecht, Netherlands: Springer Publishers
- Waterman, A.S. (1993). Two conceptions of happiness: Contrasts of personal expressiveness (eudaimonia) and hedonic enjoyment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(4), 678–691.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnénk köszönetet mondani a Hungarostudy munkacsoportnak azért, hogy szabadon felhasználhatóvá tették a Hungarostudy 2013 adatbázist, ezáltal egy szakszerűen felvett, és rögzített adatállományt rendelkezésére bocsátva a tudományos közösségnek. Továbbá hálásak vagyunk dr. Susánszky Évának és Székely Andrásnak azért, hogy rendelkezésre állásukkal segítettek kérdéseinket megválaszolni és elkészíteni a tanulmányt. Emellett fontos kiemelni, hogy a cikk a Károli Gáspár Református Egyetem kutatási finanszírozásának (Személy- és család-orientált egészségtudomány kutatócsoport, pályázati szám: 20643B800) köszönhetően készült.

Szerzői munkamegosztás

Nagy Sándor: szakirodalmi összefoglalás, a hipotézisek megfogalmazása, statisztikai elemzés, az eredmények interpretálása. Ádám Szilvia: a tanulmány írása, adatgyűjtés. Mészáros Veronika: szakirodalmi összefoglalás, az eredmények interpretálása. A kézirat végső változatának elkészítése a három szerző közös munkájának eredménye.

Nyilatkozat érdeklődésről

A szerzők ezúton kijelentik, hogy esetükben nem állnak fenn érdeklődések.

„Money can't buy happiness”... or can? – the relationship between financial status change and happiness

NAGY, SÁNDOR – ÁDÁM, SZILVIA – MÉSZÁROS, VERONIKA

Background: Positive psychology pays relatively much attention to the conceptual clarification of happiness and the study of factors related to happiness. In the present study, we focus on the relations of income and changes in financial status (worsening, improvement, or unchanged) to happiness. *Aims:* Our goal is to explore the relationship between a change in financial situation and the subjective assessment of happiness.

Furthermore, we analyze whether the income of the individual influences the nature of the relationship, i.e., how the said relationship changes with higher or lower income, respectively. *Methods:* Our sample consisted of 471 respondents from the Hungarostudy 2013 survey, who fully answered the questions of income, happiness and certain items of the Life Events Questionnaire. Their income was in the range of 50,000–145,999 Ft in 2013. *Results:* Our results showed that those who reported a deterioration in their financial situation over the past year considered themselves less happy than those who improved or experienced no change in their financial situation ($F(2, 468) = 18.640, p < 0.001, \eta^2 = 0.074$). These results were independent of gender, age, education, and type of settlement. We found that the degree of happiness of people belonging to different income categories was the same if their financial situation did not change ($F(1, 148) = 0.09, p = 0.771, \eta^2 = 0.001$); however, those in the lower income category considered themselves less happy when they reported a deterioration in their financial situation ($F(1, 288) = 6.39, p = 0.012, \eta^2 = 0.022$). *Conclusions:* Our results suggest that deterioration in the financial situation, especially among those with lower income, has an impact on the happiness experienced by the individual. Thus, introduction of values and attributes into our society such as trust, tolerance, gratitude in addition to (or instead of) material values may lead to improvements in the perception of happiness in the long term.

Keywords: happiness, income, change of financial status, Hungarostudy 2013

A cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje és az esetlegesen végrehajtott módosítások feltüntetésre kerülnek. (SID_1)